ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 14 · 30 ԱՊՐԻԼ · 1852

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՕԳՈՒՅՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գինն է 100 ղուռուշ։
Վեցամսեայ » » 55 »
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարայ է։
Երկու » մէկ ամիսը » 30 » »
Չորս » » » » 20 » »
Ստորագրութիւնները կանխիկ են։
Ստորագրութիւնները ամէն ամսոյն 1 ին և 16 ին կը սկսին։

Դուրս երթալիք լրագիրներուն համար ծախքը առնողին վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի. և ասոնց համար ծախքը խրկողին վրայ է։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սամսունէն գրուած լուրեր։ – Նոյն Ագրիանուպօլսէն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ։

ԳԱԼԼԻԱ։ Յայտարարութիւն մը։ – Նախագահ իշխանին Ճանապարհորդութիւնը։ – Խորհրդարանը։ – Տէրութեան եռամսեայ եկամտից վիճակը։

ԱՒՍՏՐԻԱ։ Պաշտօնեից խորհրդոյն նախագահը։ – Նաւատորմիղին նոր կարգադրութիւնը։

ՊՐՈՒՍԻԱ։ Ռուսիոյ Վ. կայսրուհւոյն Ճանապարհորդութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ։ Նաւատորմիղին ծախուիլը։

ՊԻԻԹԱԼԻԱ։ Մեծ դուքսին հիւանդութիւնը։

ՀԵԼՍԻՆՖՈՐ։ Արմատականաց կողմին յաղթութիւնը։

ՍԱՐԴԵՆԻԱ։ Թէմքիս քաղաքին և գաւառին պաշարման վիճակի մէջ գտնուիլը։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Աւժանդինի հասարակապետութեան վիճակը։ – Ռօզաս իշխանապետին Անգղիա հասնիլը – Միացեալ Նահանգաց խորհրդարանները։

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆ։ Դիպուած մը։ – Պատգամաւորաց ժողովին մէջ առաջարկութիւն մը։ – Քալամաթա աւազակապետը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարձրագոյնս ծովակալին և արտաքին գործոց պաշտօնեին ամսոյնց երթալը։ – Լօռեր փաշային մայրաքաղաքս գալու դիտաւորութիւնը։ – Արշիպեղագոս քանի մը նաւ խրկուելու դիտաւորութիւն։ – Կայսերական դպրոցներուն քննութեանը մասերս սկզբնաւորութիւնը։ – Մ. Վարդանեան Քամբեի աղջկան տրուած պատուոյ ատիճան։ – Բուսմելի շրջենային մէկ նոր կարգադրութիւնը։ – Ռէնիֆանի կամուրջը նորոգելու որոշում։ – Սամաթիոյ մօտ հրդեհ մը։ – Պատրուսէն գրուած լուր մը։ – Ագրիանուպօլսոյ զինուորական դպրոցին քննութիւնը։ – Սէրանիէն գրուած լուր մը։ – Պրուսայէն գրուած լուրեր։ – Փարիզի դատաստանական աւանդներուն մէկուն մէջ պատահած դիպուած մը։ – Նոր տեսակ ուրուականներ։ – Գաղղիոյ դատաստանարաններուն մէկ առաջարկութիւնը։ – Ընդհանուր մնակութիւն մը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՍԿԶԲՈՒՆՔ Վ. ԱՅԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ։

ԼՐԱԳԻՐ ՏՂԱՅՈՑ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԲԱՅՑԱԿԱՆ Ը. Աղօթք։ Թ։ Աստուած բարիներուն օգնական է։

ԲԱՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Խաղաղութիւնը և հանգստութիւնը կը տիրէ Օսմանեան ընդարձակատարած տէրութեան ամէն կողմը։ Ամէն ազգ, ամէն ժողովուրդ, ամէն կրօնք՝ վեհափառ սուլթան Ապտիւլ Մէճիտ կայսեր բարեխնամ կառավարութենէ շուքին տակը, կատարեալ ապահովութիւն, տէր, գութ, խնամք և հանգիստ կը վայելեն։

Կառավարութիւնը կը զբաղի ներքին բարեկարգութիւններ ընելու, տէրութեան եկուս մոլոր վիճակը օրէ օր աւելի լուսաւորելու, հաղորդակցութեան միջոցները դիւրացնելու, երկրագործութիւնը, որ երկրին հարստութեան գլխաւոր մէկ հատիկ աղբիւրն է, ծաղկեցնելու և անոր յաջողութեանը դէմ պատահած կամ գրաւնուած արգելքները վերցնելու։

Այս արգելքներուն մէկը, որ տէրութեան գաւառներուն մէջ մեծ վնաս կը պատճառէր, մորեխը, բարեխնամ կուսակալներուն իմաստուն և անդուլ խնամքը, ուրախ ենք ըսելու, արդէն շատ տեղերէ բնաջինջ եղած է։

Այս բարութիւնները, որ աւելի աղէկ ապագաներու բարեգուշակ նշաններ են, սրտերնիս քաղցր յոյսերով, գոհութեան ու շնորհակալութեան զգացմունքներով կը լեցուցնեն, և մեր օգոստափառ և բարեացակամ Ինքնակալին սիրելի անունը օրհնելու և անոր անգին կենացը համար աղօթելու անհրաժարելի պարտաւորութիւնը ներսիս մեզի կը յայտնեն։

— Սամսունէն կը գրեն ապրիլ 12—24 թուով։

« Ամէն օր նոր առիթներ ունինք Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալու և մեր սիրելի Ինքնակալին և անոր նախարարաց բարօրութեանը համար աղօթելու, որ գաւառներուն մէջ բանիբուն և ընտիր մարդիկ կուսակալ կ'ընտրեն։

» Յիրաւի մեծ երջանկութիւն է մեզի Ռ'ամիք նահանգին կառավարութեան գլուխը տեսնել Սալիհ փաշան, որ Կ. Պոլսոյ տեսչութեան նախկին պաշտօնեին որդին է, և ինքն ալ առաջ Պէյօղլուի մէջ տեսչութեան արնորէն եղած էր։ Երկու ամիս է, որ այս նահանգին կառավարիչ եղաւ, բայց հոս հասնելուն պէս կատարեալ բարեկարգութիւն մը տիրեց երկրիս մէջ։ Գողութիւնները, սպանութիւնները, հրձգութիւնները իսկոյն դադարեցան։ Սամսունի խաղաղասէր բնակիչները հիմա կրնան կոր հանգիստ քնանալ իրենց բնակարաններուն մէջ, որոնք պարտաւորեր էին իրենց տուները և թաղերը պահպանելու համար զէնք առնելու և հսկելու։

» Հարկաժողովը առջինէն աւելի դիւրութեամբ կը կատարուի հիմա. և ծովային զօրաժողովը կանոնաւոր կերպով 'ի գործ կը դրուի։

» Քաղաքական ժողովոյ անդամներուն մէջէն գժտութիւնը վերցաւ, և ամէնքն ալ յօժարութեամբ ձեռնտու կ'ըլլան Սալիհ փաշային, և երկրին շինութեանը և բարօրութեանը համար Ռանդիմէնի սահմանադրութիւններուն հատատութեանը կը բաղձան։ Շրջականներուն Դ-ՊՐԻՆԷՆ շատերը փոխուեցան, և տեղերնին յաջողակ ու բարենախանձ մարդիկ դրուեցան, որ իրենց արժանաւոր իշխանին կամացը համեմատ երկրին գործերը հոգան։

» Սալիհ փաշային քաղցր և մարդասէր բնաւորութիւնը և ամենուն հետ ունեցած քաղաքավարական վարմունքը զինքը ամենուն հաճոյ և սիրելի կ'ընեն։ Վաճառականութեան տաճան մը հատատել տուաւ Բիճարէի Մեհէմէտ անունով, առեւտրական վէճերը դատելու համար։ Այս ժողովին անդամները՝ երկրին մէջ գտնուած ամենէն համեստ և առեւտրական գործոց աղէկ հմտութիւն ունեցող անձինքներէ ընտրուած են առանց կրօնից խտրութեան։

» Կը յուսանք, որ Սալիհ փաշան հասարակաց առողջապահութեան մասնաւանդ փողոցներուն մաքրութեան համար պէտք եղածները կը անօրինէ, որ ասանկ ջերմ (սըդմա) գտնուած երկրի մը մէջ ամենահարկաւոր են։ Նմանապէս այս գաւառին առեւտրական զարգացմանը և եկողդացող շրջենաւորներուն յաճախութիւնը նայելով՝ նաւամատոյցի մը պէտք ունենալիս կառավարութեան կ'իմացընէ։

— Ագրիանուպօլսէն կը գրեն, թէ նահանգին ընդհանուր կառավարիչ Մ. Մեհէմմէտ փաշան բարեսրտութեան գործ մը ըրաւ, այս օրերս։ Իւր ծախքովը մայրաքաղաքէս պատուաստ (աշ) գնել տուաւ, ու Ագրիանուպօլսոյ աղքատ թաղերուն մէջ բաժնեց, որով շատ աղքատ տղաք պատուաստուելով, իւր անունը կ'օրհնեն։

Յիշեալ Մ. փաշան՝ մօտերս տեսչութեան զինուորներուն նոր խումբ մը կազմեց ղապիկէ—սէյմէն անունով, որ քաղաքին և շրջակայներուն մէջ պիտի պահպանութիւն ընեն։ Սոնց թիւը երկու հարիւր յիսունի պիտի հասնի և յատուկ կերպարանք մը պիտի ունենան ուրիշներէն որոշուելու համար։

Մ. փաշան անոնց ուղղութեանը և հաւատարմութեանը վրայ վստահ ըլլալու համար երաշխաւորութիւններ առաւ անոնցմէ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱԼԼԻԱ։ Ապրիլ 10—22 Մինիդէօ-պաշտօնական լրագրին մէջ հետեւեալ յայտարարութիւնը կը կարդանք։

« Շատ մարդիկ կ'երեւակայեն և բերանները վար չեն ձգեր, թէ մօտերս ըլլալիք հանդէսի մը մէջ կայսերութիւն պիտի հրատարակի։ Ով որ կ'ըսէ կամ կը կարծէ կառավարութեան համար թէ հաստատեալ իրաց կարգը փոխելու առիթ կը փնտրուի, անոր իր պարտքը ճանչնալու կերպին վրայ շատ ծուռ դաղափար ունեցած կ'ըլլայ։ Թէ որ հարկը երբէք սոսկալի անանկ բան մը ընելու, հաստատեալ իշխանութեան առաջարկութեամբ և ընդհանուր ժողովրդեան հաճութեամբը միայն կրնայ կատարուիլ։

» Օրերս աղաղակները, յիրաւի, նախագահ իշխանին վրայ անոնց ունեցած ազնիւ զգացմունքը վիրաւորիներ են, բայց քաղաքական վախճան մը չեն կրնար ունենալ։ Ուստի թէ և առաջիկայ մայիս 10 ին կատարուելիք հանդէսին մէջ Ամբէսի դաշտը ժողովուող 60·000 հոգին կայսր անուամբ ողջունեն զնախագահը, անով կայսերութեան հաստատուիլը մէկ ժամ մը կանխելիք չունի։ »

— Նախագահ իշխանը ժամանակէ մը 'ի վեր Գաղղիոյ Սօլան նահանգը ճանապարհորդելու միտք ունենալով, ուր երկրագործութիւնը բնական աղբիւրներու պատճառով յաջող վիճակի մէջ չէ, ամսոյս 9—21 ճամբայ ելեր և նոյն իրիկունը Օռլէան հասեր է։

Ներքին գործոց, հասարակաց կրթութեան և արդարութեան պաշտօնեաները, ևս և Պ. Տիւմա երեւելի տարբերայծը և ուրիշ երեւելի և գիտնական անձինք և անուանի ճարտարապետներ նախագահ իշխանին ուղեկից եղեր են։

— Տէրութեան բարձր խորհրդարանները կարգը որոշելու մասնաւոր մասնաժողովը տեսնելով՝ հրամայեցաւ այս օրերս Մինիդէօ-պաշտօնական լրագրին մէջ։ Այս հրամարակին համեմատ կարգաւ առաջինն է՝ ծերակոյտին ժողովը, երկրորդն է՝ օրէնսդրական ժողովը և երրորդն է՝ տէրութեան խորհրդոյ ատեանը։ Այս որոշումներն կը դադարեցընէ օրէնսդրական ժողովին վիճակին ու կարգին վրայ տեսնուած անստուգութեան կարծիքները։

— Նոյն լրագիրը Գաղղիոյ տէրութիւն այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամտից վիճակը՝ անցեալ և առջի տարիներուն հետ բաղդատելով կը հրատարակէ։ Պատահութիւնը (քանֆիանս) ու վարկը (քրէտի), որ կառավարութեանց հատատութիւն առաջին խարիսխներն են, շատ բան կը շահին այս կերպ վիճակագրութիւններէ, որ հասարակաց հարստութիւնը կը համարուին։

Առջի տարուան (1850) առաջին եռամսոյն վրայ՝ այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամուտը 13 միլիոն 500·000 ֆրանք (իբր 122 հազար քսակ) աւելի է։ Բայց որովհետեւ 1850 էն 'ի վեր նոր օրէնքներ գրուելով, տէրութեան եկամտից քանի մը ճիւղերուն մէջ երեւելի փոփոխութիւններ եղան, ան տարուան եկամտից վիճակը աս տարուանին հետ բաղդատելով՝ շատ բան մը չի հասկցուիր, կամ հասկցուելու համար շատ մանրամասն ու երկար տեղեկութիւններ տալ հարկ կ'ըլլայ։

Բայց այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամուտը անցեալ տարուանին վրայ 6 միլիոն եւեր է (54 հազար քսակ)։ Այս եւելին 3 միլիոն 647 հազար ֆրանքը մաքսերէն եկած է, 1 միլիոնը ըմպելեաց տուրքէն, 1 միլիոնը ծխախոտի վաճառումէն և 560 հազար տրիպտաբերութեան սակէն։ Մաքսերէն եկած 3 միլիոն 647 հազար ֆրանքը կը ցուցընէ, որ այս եռամսոյս մէջ շատ նախնական բերք մտեր է Գաղղիա, որ աշխատութեան ու գործարանաց մնուանդ տուեր և գործաւորներուն վարձք պատրաստեր է։ Իսկ ըմպելեաց և ծխախոտայ եկամուտներէն եւեղած 2 միլիոնը կը ցուցընէ, որ գործերը շատցեր, բանւորներուն վարձուց դիմը բարձրացեր և ժողովրդեան բարեկեցութիւնը եւեղեր է։

ԱՒՍՏՐԻԱ։ Նախընթաց թուով ծանուցինք որ Պ. Պաք նեղքին գործոց պաշտօնեայն Շուարցէնպերկ իշխանին տեղ պաշտօնէից խորհրդոյ նախագահ անուաներ է։

Բոլոնիայի կոլէտ լրագիրը կ'ըսէ, թէ այս ընտրութիւնը ժողովրդեան շատ հաճոյ եղաւ։ Պ. Պաք 1848 էն առաջ կառավարութեան հակառակորդ կողմն էր։ Բանի որ կայսեր իշխանութիւնը իր առաջին ուժը ու ազդեցութիւնը գտաւ, Պ. Պաքին պաշտօնեայ ըլլալը՝ ազատական սկզբանց համար գրաւական մը համարուած էր։

Սակայն Պէռլինի Բոռէսբոնպան լրագիրը կ'ըսէ, թէ Բրուսիոյ տէրութեան կողմէն Վիէննա նստող դեսպանները կարգը որոշելու մասնաւոր հրամանագիր մը չունին։ Հրամանագիրը՝ Լարտոյի գաւառը տեսնուելու համար այս օրերս Մինիդէօ-պաշտօնական լրագրին մէջ։ Այս հրամարակին համեմատ կարգաւ առաջինն է՝ ծերակոյտին ժողովը, երկրորդն է՝ օրէնսդրական ժողովը և երրորդն է՝ տէրութեան խորհրդոյ ատեանը։ Այս որոշումներն կը դադարեցընէ օրէնսդրական ժողովին վիճակին ու կարգին վրայ տեսնուած անստուգութեան կարծիքները։

— Նոյն լրագիրը Գաղղիոյ տէրութիւն այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամտից վիճակը՝ անցեալ և առջի տարիներուն հետ բաղդատելով կը հրատարակէ։ Պատահութիւնը (քանֆիանս) ու վարկը (քրէտի), որ կառավարութեանց հատատութիւն առաջին խարիսխներն են, շատ բան կը շահին այս կերպ վիճակագրութիւններէ, որ հասարակաց հարստութիւնը կը համարուին։

Առջի տարուան (1850) առաջին եռամսոյն վրայ՝ այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամուտը 13 միլիոն 500·000 ֆրանք (իբր 122 հազար քսակ) աւելի է։ Բայց որովհետեւ 1850 էն 'ի վեր նոր օրէնքներ գրուելով, տէրութեան եկամտից քանի մը ճիւղերուն մէջ երեւելի փոփոխութիւններ եղան, ան տարուան եկամտից վիճակը աս տարուանին հետ բաղդատելով՝ շատ բան մը չի հասկցուիր, կամ հասկցընելու համար շատ մանրամասն ու երկար տեղեկութիւններ տալ հարկ կ'ըլլայ։

Բայց այս տարուան առաջին եռամսոյն եկամուտը անցեալ տարուանին վրայ 6 միլիոն եւեր է (54 հազար քսակ)։ Այս եւելին 3 միլիոն 647 հազար ֆրանքը մաքսերէն եկած է, 1 միլիոնը ըմպելեաց տուրքէն, 1 միլիոնը ծխախոտի վաճառումէն և 560 հազար տրիպտաբերութեան սակէն։ Մաքսերէն եկած 3 միլիոն 647 հազար ֆրանքը կը ցուցընէ, որ այս եռամսոյս մէջ շատ նախնական բերք մտեր է Գաղղիա, որ աշխատութեան ու գործարանաց մնուանդ տուեր և գործաւորներուն վարձք պատրաստեր է։ Իսկ ըմպելեաց և ծխախոտայ եկամուտներէն եւեղած 2 միլիոնը կը ցուցընէ, որ գործերը շատցեր, բանւորներուն վարձուց դիմը բարձրացեր և ժողովրդեան բարեկեցութիւնը եւեղեր է։

ԱՒՍՏՐԻԱ։ Նախընթաց թուով ծանուցինք որ Պ. Պաք նեղքին գործոց պաշտօնեայն Շուարցէնպերկ իշխանին տեղ պաշտօնէից խորհրդոյ նախագահ անուաներ է։

Բոլոնիայի կոլէտ լրագիրը կ'ըսէ, թէ այս ընտրութիւնը ժողովրդեան շատ հաճոյ եղաւ։ Պ. Պաք 1848 էն առաջ կառավարութեան հակառակորդ կողմն էր։ Բանի որ կայսեր իշխանութիւնը իր առաջին ուժը ու ազդեցութիւնը գտաւ, Պ. Պաքին պաշտօնեայ ըլլալը՝ ազատական սկզբանց համար գրաւական մը համարուած էր։

Սակայն Պէռլինի Բոռէսբոնպան լրագիրը կ'ըսէ, թէ Բրուսիոյ տէրութեան կողմէն Վիէննա նստող դեսպանները

պանէն եկած լուրերուն նայելով, կայսեր միտքը՝ կառավարութեան գործերուն գերագոյն տնօրէնութիւնը իր վրայ առնել ըլլալով, պաշտօնէից խորհրդոյն նախագահ չի պիտի ընտրէ, այլ ամէն պաշտօնէից հետ անձամբ ուղղակի յարաբերութիւն հաստատելու դիտաւորութիւն ունի եղեր։

— Ֆրանքֆորդի լրագրին ապրիլ 16 թուոյն մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդանք։

« Աւստրիոյ տէրութեան պատերազմական նաւերը երկու խումբ պիտի բաժնուին, առաջինը պիտի կոչուի Ադրիական ծովու նաւախումբ երկրորդն ալ Արեւելեան նաւախումբ։

« Առաջինը տասը կտոր նաւէ պիտի բաղկանայ և հրամանատարը պիտի ըլլայ Բարոլեի կոմսը։

» Երկրորդը վեց կտոր նաւէ և հրամանատարը հաւանակաբար Ֆոլճ դնդապետը պիտի ըլլայ։

Յառաջիկայ գարնան՝ նոր ֆրէկատ մը պիտի իջնայ 60 թնդանօթով. երկու հատ ալ արդէն կը շինուին, ուրիշ մէն ալ Անգղիա ապսպրուած է։»

ԲՐՈՒՍԻԱ։ Ռուսիոյ Վ. կայսրուհւոյն համար կ'ըսուի, թէ մայիսի 8 ին Պէռլին պիտի երթայ և մինչեւ 28 հոն պիտի մնայ։ 29 կամ 30 ին Սաքս — Վէյմարի մեծ դուքսին տեսութեան պիտի երթայ և անկէց ալ Ֆրանքֆորդի ճամբով Շլանկէնպատ երթալով յունիսի ամիսը հոն պիտի անցուցնէ։ Իտ դառնալուն Բոլոնիայի ճամբով Պէռլին պիտի երթայ, անկէց Շդեդին, ուր յուլիս 11 ին նաւ պիտի նստի Բրոնշդատ երթալու համար։

Բրուսիոյ թագաւորին եղբայրը մայիսի 8 ին Պէռլին պիտի երթայ և մինչեւ Վ. կայսրուհւոյն երթալու ատենը հոն մնալով, անոր ուղեկից պիտի ըլլայ Ռէնի կողմերը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ։ Ֆրանքֆորդի գերմանական դաշնակցութեան աւագ ժողովը յանձնարարական ժողով մը ընտրեց, որ գերմանական նաւատորմիղը և ուրիշ անոր վերաբերեալ նիւթերը ծախելու հոգ տանի։ Այս յանձնարարական ժողովին անդամներն են՝ Աւստրիա, Բրուսիա, Պավիերա, Հանովէր և Պրէմ։ Ծախու ելած ատենը՝ օտարազգիք ալ պիտոր մէջ մտնան, և ով որ աւելի գին առաջարկէ անոր պիտի տրուի։ Նաւատորմիղին հրամանատարներէն որոնք որ առանց պաշտօնի կամ յանձնարարական թուղթի մնացած են նէ, երեք ամսուան թոշակ պիտի առնեն, իսկ նաւուղղութեան ժողովը արդէն լուծեալ համարելու է։

ՎԻՒՐԹԷՄԲԷՐԿ։ Շդիւդկարտէն ապրիլ 13 թուով կը գրեն թէ մեծ դուքսին առողջութեան վիճակը օրէ օր կը դեշնայ, այն աստիճան տկարացած է, որ ամէն մարդ մէկ ժամէն մէկալը՝ անոր մահուան լուրը առնելու կ'սպասեն։

Ը հասարակ կը կարծուի, որ մեծ դուքսին մահը ոչ միայն պաշտօնէից փոփոխութիւն պիտի բերէ իր հետը, այլ տէրութեան ուրիշ վերին պաշտօնակալներէն ալ շատերը պիտի կորսնցընեն իրենց պաշտօնը։

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ։ Պէռնի մէջ պատգամաւորաց նոր ընտրութիւն ըլլալով, պահպանողական կողմը մեծ յաղթութիւն ըրաւ արմատականաց վրայ։

80,000 Հոգի քուէ տուաւ ու 7000ի չափ առաւելութեամբ խորհրդարանին լուծուելու առաջարկութիւնը մերժուեցաւ։

Այս դիպուածը նշանակութեան արժանի է, որովհետեւ 1830 էն 'ի վերը քանի անգամ որ Պէռնի ժողովուրդը իր կամքը յայտնել ուզեց, տուած քուէները միշտ հակառակ էին հաստատուած կառավարութեան դրութեանը։ Այս առաջին անգամն է, որ կառավարութեան հաստատ մնալուն վճիռ կուտայ։

ՍԱՐՏԵՆԻԱ։ Տիւռանտօ զօրապետը քանի մը խումբ զօրքով ամսոյս 7—19 ին Ճամբայ ելաւ Կոլէռնօլ անուն շոգեշարժ ֆրէկաթով, Թէմբիօ քաղաքն ու գաւառը պաշարման վիճակի մէջ դնելու համար։

Այս առիթով Տիւռանտօ զօրապետը յայտարարութիւն մը հանեց, որուն մէջէն հետեւեալ հատուածները կը քաղենք։

« Տեսնալով, որ մասնական խռովայոյզ կողմնակցութիւններ անդադար կ'աշխատին հասարակութեան հանգըստութիւնը վրդովելու Թէմբիօ գաւառին մէջ, և քաղաքական իշխանութիւնը բոլոր ըրած ջանքերը մինչեւ հիմա անօգուտ ըլլալով, չի յուսացուիր որ այս կողմնակցութիւնները իրենց յօժար կամքը հաշտութիւն ու խաղաղութիւն ընելու հաճին։

» Տեսնալով, որ այս ողբալի գրժտութիւններուն պատճառաւ սպանութիւնները պակաս չեն ըլլար, և դատաստանական իշխանութիւնը չի կրնար սովորական ճամբով այս եղեռնագործութեանց հեղինակները գտնալ, կը հրամայենք որ Թէմբիօ քաղաքն ու գաւառը պաշարման վիճակի մէջ գրուին եւայլն։»

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Վերջին լուրերէն կ'իմանանք, որ Աժանդինի հասարակապետութեան իշխանապետ Ռոզասին յաղթուելէն ետքը՝ Օրբիզա զօրապետը Պէնոս—Այրէս մտաւ փետրվար 19 ին, և հոն առժամանակեայ կառավարութիւն մը հաստատեց Պ. Վէնսէնդէ—Օբէզի նախագահութեամբը, որ արդէն պատգամաւորաց խորհրդարանին նախագահն էր։ Պ. Վէնսէնդէ—Օբէզի տարիքը առած, յարգի և չափաւոր կարծեաց տէր մարդ մը ըլլալով, կը յուսացուի որ յաղթող կողմին վրէժխնդրութեան կիրքը կրնայ սանձել։

Ը ժամանակեայ կառավարութիւնը անկիշաչարութիւն հրատարակեց, բայց Տէյլ—Նէյ— անգղիական լրագրին թղթակիցներուն ըսածին նայելով, կ'երեւայ որ այս անկիշաչարութիւնը միջոց մըն է քանի մը հոգի անկէց դուրս համարելու, որ դատաստան կոչուած են և դատապարտութեան ցուցակ մը պիտի շինուի անոնց համար։

Ռոզաս իշխանապետին անձնական հարստութիւնը տէրութեան դանձուն գրաւեցաւ։ Իսկ ինքը՝ իր Մանուէլիդա աղջկանը և քանի մըն ալ հաւատարիմ բարեկամներու հետ անգղիական Ռանֆլիքդ շոգենաւը նստաւ Անգղիա երթալու համար։ Մարտի 4 ին շոգենաւը Պահեա հասաւ, ուրկից վերջին լուրերով կ'իմանանք, որ Իռլանտայի Բուլինդդաուն քաղաքը հասեր է։ Ռամբան շոգենաւին կատաներուն մէկը պայթելով չորս նաւատի մեռեր են։

Կ'ըսեն թէ Ռոզասի դիտաւորութիւնը՝ քանի մը օր Անգղիա մնալէն ետեւ Պարկիա անցնել ու հոն բնակութիւն հաստատել է։

— Մինացեալ նահանգաց վրայօք հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ մեզի Ռ-Ի*Ի— Հերալտ լրագիրը։

Ծերակոյտի ժողովքին մէջ այս օրերս սաստիկ վէճեր եղան Ռոբոնի վրայ նաւատորմիղ խրկուելուն պատճառաւը։ Ընդդիմադիրները այս որոշումը պախարակեցին իբրեւ քաղաքականութեան հակառակ և ժամանակին պարագաներուն անյարմար, բայց կ'ըսեն թէ ժամանակը դայ նէ իրենք ալ հաւանութիւն կուտան այս բանին, և կը խոստանան, որ հասարակապետութիւնը նախագահին ընտրութեանը չի խառնեն այս խնդիրը։

Իսկ պատգամաւորաց ժողովը ատենէ մը 'ի վեր երկրին գործերուն զբաղելը չի սիրեր։ Ժողովքին անդամները իրենց նիստին ժամանակը կ'անցուցնեն մէկ մէկու դէմ վիճաբանելով, անձնական գործերու վրայ խօսելով և շատ անգամ ալ ծեծկուելով։

Թշնամութիւնը՝ Մինացեալ նահանգաց հարաւային կողմերը այնչափ փառաւոր ընդունելութիւն չի գտաւ։ Նոր Օրլեան երթալու ատենը Յաքսըն հանդիպեցաւ, և Միսիսիբիի օրէնսդիր ժողովին ներկայացաւ, հոն ատենաբանութիւն մը ըրաւ Ֆոդ քաղաքապետին պատասխան, բայց մեծ ազդեցութիւն մը չի կրցաւ ընել ժողովականաց վրայ, և սակայն մը չի տուին իրեն։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ։ Այս երկրին վրայ հետեւեալ լուրերը կը կարդանք Իզմիրի Լէվանթ-Պոսթ լրագրին մէջ։

Խաղաղութիւնը կը տիրէ այս մասերուն, այսու ամենայնիւ սուտ լուրեր ալ պակաս չեն։ Թադաւորին կենացը դէմ դաւադրութիւն մը պատրաստուած ըլլալուն համբաւը շատերուն միտքը կը զբաղեցուցնէ, մինչեւ կառավարութեան ալ, որ մասնաւոր հետաքննութիւններու ձեռք զարկաւ այս բանին համար, բայց բան մը չի կրնցաւ գտնալ։

Երկու սորին կարդի սպաներ, Բանա և Վաֆիուտաքի անուն, որոնք ժամանակաւ տրքունի պալատին լրտեսութիւն ըրած են, այս լուրը հրաչակեր էին և մէկ կողմէն ալ սուտ ջանք մը կը ցուցընէին դաւադրութեան աղբիւրը գտնալու համար։ Ասով կ'աշխատէին, որ արքունեաց հետ կարեւոր և վիանդամայն շահաւոր յարաբերութիւններ ունենան։ Հարցափորձի կանչուած մարդիկներէն իմացուածը անշան խօսքեր, « կ'ըսեն » ներ, խահվէի խօսակցութիւններ էին։

Այսու ամենայնիւ այս անհիմն լուրերը՝ ինչպէս որ ըսինք շատերուն միտքը զբաղեցուցած ըլլալով կարգէ դուրս դիպուածի մը պատճառ տուաւ։

Ինչպէս որ յայտնի է, յոյները սովորութիւն ունին, որ Աւագ Ուրբաթի գիշերները թաղման հանդէս ընելով թափոր կը պտըտցուցնեն։ Այս կրօնական արարողութեան ներկայ կը գտնուին տէրութեան պաշտօնեաները, դատաստանական, իշխանական և զինուորական հրամանատարները և ուրիշ ամէն կարգի պաշտօնակալներ։ Յամբ գիշերուան երեքին ատենները՝ թափորը մայր եկեղեցիէն կ'ելլէ, քանի մը գլխաւոր փողոցները կը պտըտի զինուորական նուագարաններով և ռմբաձիգ զօրաց խումբերով և նորէն եկեղեցին կը մտնայ։

Այս անգամ ալ թափորը ըստ սովորութեան եկեղեցիէն դուրս ելաւ մեծ հանդիսիւ ու սկսաւ երթալ, հինգ կամ վեց հազար հոգի ալ ետեւէն կ'երթային։ Հաղիւ ճամբան կէս եղեր էր, յանկարծ աղմուկ մը ելաւ բազմութեան մէջ ու ամէն մարդ սկսաւ լեղապատառ փախչիլ։ Անհնար է նկարագրել այնչափ բազմութեան գոռումը, գոչումը, իրար անցումը։ Պաշտօնեայ, զօրապետ, սպայ, պաշտօնական ինքզինքին ազատելու համար իրարու վրայ կ'ինային, մէկզմէկ կը կոխէին այն նեղ փողոցներուն մէջ։ Սարսափը աւելի շատցաւ երբոր մէկ վայրկեանի մէջ բազմութեան ձեռքը գըտնուած հազարաւոր մոմերը այս իրարանցումին ու փախուստին պատճառով մարեցան ու խորունկ խաւարի մէջ մնացին։

Շուկին ձայնը եկեղեցին հասնելով, ուր եպիսկոպոսը կանանց հետ թափորին դառնալուն կ'ըսպասեր, աղմուկին մեծը հոն փրթաւ։ Կանանց աղաղակը, ճիչը, մարելները նկարագրել անհնար է, բայց երեւակայելը դիւրին է։ Թաղման և սրբազան պաշտամանց վերաբերեալ սպասները փողոցին մէջ մնացին։ Ներքին գործոց պաշտօնեայն՝ այս աղմուկը ապստամբութիւն և կոտորած կարծելով, հաղիւ կրցաւ ինքզինքը ազատել և փառ մը մէջ պահուըտիլ, միւս պաշտօնեաները ալ կրցած տեղերնին պահուըտեցան։ Վերջապէս, երեք քառորդի չափ անցնելէն ետքը, երբոր նայեցան, որ զինուոր ձայն չի լսուիր և այն սոսկալի աղմուկին ու շփոթութեան իրաւունք տալու բան մը չի տեսնուիր, խելքերը գլուխները դառնալ սկսան, ու քիչ քիչ երկիւղը փարատեցաւ։

Պաշտօնեաները պահուըտած տեղերնուն դուրս ելան, ժողովուեցան, ու քահանայները սոխպեցին, որ երթան փողոցին մէջ թողուցած բաները եկեղեցի բերեն։

Հիմա տեսնենք թէ այս զարհուրելի և գայթակղեցուցիչ տեսարանին պատճառն ինչ է եղեր։

Թմբկահար զինուոր մը՝ ուզելով արդիւնել ժողովրդեան մէջէն մէկը, որ փամփուշտ (ֆիշէք) բռնկցուցնել կ'ուզեր, կը զարնէ անոր, մարդն ալ անոր կը զարնէ, ու կ'սկսին ծեծկուիլ։ Բանի մը սրիկայ տղաք ժողովրդեան մարդը պաշտպանելու մտօք կռիւին մէջ կը մտնան, միւս թմբկահար զինուորներն ալ իրենց ընկերը մինակ չի թողելու համար անոնք ալ կռիւի կը խառնուին։

Թմբկահարներուն գլխաւորը այս անկարգութիւնը դադրեցուցնելու և այն սրիկայ տղաքը ցրուելու համար թուրը կը քաշէ։ Այս տեսնելով զինուորներն ալ իրենց զէնքերը կ'սկսին պատրաստել։ Ալ աւելի բան պէտք չեղաւ հոն գտնուողներուն կարծեցընելու թէ մեծ վտանգ կայ։ Սակայն ասոնցմէ մէկն ալ չէր ըլլար, թէ որ հասարակութեան մէջ դաւադրութիւն համբաւներ չի պտըտէին և մանաւանդ թէ որ իշխանական մարդիկ իրենց ասպիճանին պատիւը պահելու համար քիչ մը արիութիւն ու արագամտութիւն ցուցընէին։

Այս արտառոց դիպուածին երկրորդ օրը՝ Թագաւորը և Թագուհին ըստ սովորութեան գիշերուան պատարագին ներկայ գտնուիլ ուզեցին, թէպէտ պաշտօնեաները դէմ կեցան։

Մեն բան խաղաղութեամբ ըմբնցաւ այս անգամ։ Երեքշաբթի օրը՝ Թէոէոսի տաճարին առջեւը ամէն տարուան պէս ուսանողներ եղաւ, ուր Թագաւորն ու Թագուհին ալ գացին պատարագ տեսան և հասարակութիւնը մեծ համակրութիւն ցուցուց անոնց։

— Աթէնքի *ո—ռէ լրագիրը կ'ըսէ թէ պատգամաւորաց ժողովին մէջ առաջարկուեցաւ, որ Լոնտրայի, Փարիզի և Բէրլինի մէջ յունաց տերութեան կողմէն դեսպան չի նստի, որովհետեւ այս բանը ծանր ծախք կը պատճառէ տէրութեան դանձուն, որ խիստ նեղ վիճակի մէջ է։

Այս առաջարկութիւնը թէ և երկրին շահուն համար օգտակար ըլլայ, կառավարութեան համար դէշ է, որովհետեւ այս դեսպանութիւնները անոր համար սահմանուեցան, որ Պ. Մաւրոքորտատօ, Աէդաքսա և Թուքքուրի իշխանները Յունաստանէն հեռու մնան, որոնք երեւելի և խօսքի տէր մարդիկ ըլլալով՝ կառավարութիւնը դէմ մեծ դժուարութիւններ կրնան հանել։

Այս պատճառաւ պաշտօնեաները

աշխատեցան, որ այս առաջարկութիւնը մերժուի, և վերջապէս մերժել տուին։

— Բալամաթա անուն աւազակապետ մը վաթսուն սրիկայի գլուխն անցած՝ այս օրերս Ամալիօբոլի գեղին վրայ գընաց, որ կողոպտէ, բայց բարեբաղդաբար բնակիչները ժամանակին իմանալով, պատրաստուեցան անոնց դէմ դնելու։ Այսանկով աւազակապետը չի կրցաւ իր եղեռնական դիտաւորութիւնը 'ի գործ դնել, և սպառնալիք ընելով ետ դարձաւ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անցեալ հինգշաբթի ապրիլ 24՝ բարձրապատիւ ծովակալ Մէհէմմէտ—Ալի փաշան իւր բնակութիւնը Ալի—Պէյ գեղ փոխադրեց, ուր ամառուան մէկ մասը պիտի անցուցնէ իւր հոն ունեցած ամարանոցին մէջ։

— Նոյն օրը արտաքին գործոց պաշտօնեայ մեծապատիւ Ալի փաշան ալ Պոյաճի գեղ իւր ամարանոցը գնաց։

— Ռումելիի բանակին սպարապետ Մ. Լօմէր փաշան կայսերական կառավարութենէն հրաման առնելով, մօտերը Կոստանդնուպոլիս պիտի գայ։

— Այս օրերս քանի մը պատերազմական թեթեւ նաւեր պիտի խրկուին Աբշիսպեղագոսի քանի մը գլխաւոր տեղերը, որոնց գործը պիտի ըլլայ այն կողմերը պահպանել և ծովասպատակ փընտռել, որ առեւտրական նաւարկութեան մեծ վնաս կրնան հասցընել այն ծովերուն մէջ։

— Կայսերական դպրոցներուն քննութիւնները մօտ օրերս պիտի սկսին, որոնց սկզբնաւորութիւնը ամեն տարուան պէս հրապարակական հարցաքննութեամբ պիտի ըլլայ 'ի ներկայութեան օգոստափառ Ինքնակալին, տէրութեան պաշտօնէից ու այլ և այլ կարգի բարձրաստիճան պաշտօնակալաց։

— Բարձրապատիւ ծովակալ Մէհէմմէտ—Ալի փաշան՝ ծովակալութիւն առաջին Թարգմանի պաշտօնին կարեւորութիւնը լաւ հասկըցած ըլլալով, ուզեց որ այս պաշտօնին արժանաւոր անձնաւորութիւն մը որոշուի։ Մեծարգոյ Յովսէփ աղայն Վարդանեան, որ տասն և հինգ տարիէ 'ի վեր տէրութեան ծառայութեանը մէջ կը գտնուի, և ուրեմն տարի է, որ ծովակալութեան առաջին Թարգմանի պաշտօնը կը վարէ, բարձրապատիւ ծովակալին այս նոր տնօրէնութեանը համեմատ գնդապետի (միրի ալայի) աստիճան և համազգեստ առնելու արժանացաւ։

Այս նշանաւոր պատիւը՝ երեւելի և ազգասէր հայազգուն բաղմամեայ իմաստուն և հաւատարիմ ծառայութեանցը արդար վարձատրութիւն մը ըլլալը 'գիտնալով, անտարակոյս ամեն բարեսէր անձինք բերկրութեամբ պիտի լսեն այս ուրախաւետ լուրը։

— Օրերը երկնցած ըլլալով, Պէօյիւք Տերէ բանող Ռ-Դէլ շոգենաւը շաբթուս սկիզբէն 'ի վեր առտուան ժամը 12 ին կը մեկնի Պէյիւք Տերէէն։ Իրիկուան ալ առջի պէս ժամը տասնին ճամբայ կ'ելլէ Թիճարէթի կամուրջէն։

— Ուենափանի կամուրջին նորոգութիւնը կայսերական հրամանով որոշուեցաւ։ Այս կամուրջը հանգուցեալ Սուլթան Մահմուտ կայսեր առատաձրութեան մէկ յիշատակը ըլլալով, Օգոստափառ Ինքնակալը կուզէ, որ բարեսէր հիմնադրին դիտաւորութիւնը արժանապէս տեղը գտնայ։

Յիշեալ կամուրջը թէպէտ մինչեւ հիմա քանի մը անգամ նորոգեցաւ, բայց այս նորոգութիւնները՝ եղած անցուդարձին ամբաւութեանը չի կրնալով դիմանալ, 'ի հիմանց պիտի շինուի։ Դարա գեղի կամուրջին ձեւովը, և ա նոր պէս նաւերու վրայ պիտի հաստատուի։ Արդէն արքունի նաւարանին մէջ նաւերը կը շինուին, ուրիշ պէտք եղած նիւթերն ալ կը պատրաստուին, որ տարուան վերջերը կամուրջին շինութեանը ձեռք ղրնուի։

— Շաբաթ իրիկուն՝ կէս գիշերին մէկ ժամու չափ եղբը՝ Սամսթիոյ Ալիը Ֆ-Ֆ- ըսուած թաղը հրդեհ պատահեցաւ, բայց օդը հանդարտ ըլլալով, և մանաւանդ ամեն կողմէն շուտով օգնութիւն հասնելով, մէկ ժամու մէջ առաջը առնուեցաւ։

— Պոսպորիսէն եկած լուրերը կը ծանուցանեն թէ կապարի հանք մը գտնուեր է այն կողմերը։

— Ադրիանուպոլիսէն կը գրեն ապրիլ 22 թուով, թէ տեղւոյն զինուորական դպրոցին քննութիւնները մեծ յաջողութեամբ կատարուեր են ամսոյս 21 ին՝ նահանգին կառավարչին և ուրիշ երեւելի անձանց ներկայութեամբը։ Աշակերտելոց ըրած յառաջադիմութիւնները մեծ պատիւ կը բերեն իրենց անօրէն Սէիտ պէյին, որ քանիցուն մարդ մըն է։ Հանդիսականները ամենէն աւելի պզտիկ տղու մը տուած պատասխաններուն հաւնեցան, որ ԷՊԷՃԷի մը որդի է եղեր։

— Սելանիկէն ապրիլ 15 թուով կը գրեն, թէ Կոստանդնուպոլիս քանող երկու շոգենաւներուն մէկը, որոնց մէկը օսմանցիի ընկերութեան նաւ է և միւսը աւստրիացւոյ, անանկ սաստիկ հետամտութիւն մը կայ այս օրերս որ Սելանիկէն Կոստանդնուպոլիս ճամբու գինը 5 ղուռուշի իջեր է։

— Պրուսայէն ապրիլ 19 թուով կ'իմանանք, որ Մ. Սիւլէյման փաշան՝ Կէմլիկի նոր շինուելիք ճամբուն համար սահմանուած յանձնարարական ժողովին և ճարտարապետներուն հետ խորհուրդ ընելով որոշեց, որ մայիսի 15 ին շինութեան սկզբնաւորութիւն ըլլայ։ Արժանայարգ Դաբրիէլ աղայն Ճշմարտախօսեան, որ այս ժողովին անդամ է և քանի մը ամիս է որ հրաժարականը տուեր էր, վերըստին անդամ անուանեցաւ յիշեալ ժողովին։ Իր ընկերները շատ ուրախացան այս բանին վրայ և շնորհակալ եղան Մ. Սիւլէյման փաշային, որ յիշեալ բանիցուն անձին արժանիքը և յարգը ճանչցաւ։

— Ապրիլ 3—15 Փարիզի դատաստանական ատեաններուն մէկուն մէջ երկու հոգի դատաստանի ելան անհնան գործի մը համար։ Առաջ դատախազը ներս կանչուեցաւ, որ գեղեցիկ տեսակէն սպասաւորն մըն էր։ Երբոր հակառակորդը ներս մտաւ, ունկնդիրները սկսան ծիծաղել, ինչու որ ան ալ կռնակին մէջ տեղը հոյակապ գմբէթ մը ունէր։ Այց երբոր այն գործին տեղեկութիւն ունեցողներէն մէկը ներս կանչել պէտք եղաւ, որ շինակը անոր զուրցընել տան, ամեն մարդ մինչեւ անգամ նախագահը չի կրցաւ իր խնդալը բռնել երբոր տեսան, որ ան ալ առջի երկուքին տեսակէն էր։

Այս հանդիպմունքը իրաւցունէ զարմանալի է, բայց կարգէ դուրս բան մը չէ, երբոր մտածուի, որ Փարիզի բնակչաց վերջին վիճակագրութեանը նայելով, հոն գրանուողներուն թիւը այր և կին եօթը հարիւր եօթանասուն և հինգի կը հասնի։

— Փարիզի շրջակաները բնակող պարտիզպան մը, կէս գիշերուան վրայ իւր տունը դառնալով եկեղեցիի մը առջեւէն կ'անցնէր։ Եկեղեցիին մէջէն բարձրաձայն խնդալու ձայներ ու կարգէ դուրս շշնկոց մը լսելով, պարտիզպանին ուշադրութիւնը արթընցաւ և սրտին մէջ վախ մտնալով ձգեց փախաւ ու իր դրացիներէն մէկ քանիին իմացուց։

Ընոնցմէ մէկը միւսներէն քաջասիրտ ըլլալով, վաղեց եկեղեցիին դուռը բացաւ։ Հետը դանուողներուն ամենն ալ սոսկալով ետ քաշուեցան, երբոր ներսի դրանը վրայ մեռելի լուսաւոր գլուխ մը տեսան ու անոր տակը նոյնպէս լուսաւոր ապակիի մը վրայ հետեւեալ արձանագրութիւնը կարդացին։ «Սասանէցէ՛, մահկանացուներ, Տեառնոյ ուրախութիւնը մի՛ զրկուէ՛»։ Երբը ներսէն ձայներ լսեցին որ կ'ըսէին «Խըմենք կենդանեայ առողջութեանը համար։»

Կարծելով որ եկեղեցիին մէջ ուրուականք կը բնակին, պարտիզպանը ու իր ընկերները զարհուրած ետ դարձան։ Այց Պ. Տ. անուանով հին զինուորի մը աս եղածները լսելով, մէկ հատ փայտ մը ձեռքն առաւ և այն մեռելի գլուխն ու ահարկու արձանագրութիւնը մտիկ չընելով եկեղեցիէն ներս մտաւ։ Հոն չորս ուրուական կամ ցնորք տեսաւ, որ խել մը դինիի սրուակներու բոլորտիքը նստած կը խըմեին։ «Ի՞նչ բան ունիս հոս, մահկանացու, ըսաւ անոնցմէ մէկը դինովի ձայնով։ — Հիմա կ'իմանաք, պատասխանեց հին զինուորը։»

Իսկոյն սկսաւ ձեռքի փայտովը հարուածներ բաժնել ուրուականներուն, որոնք արագ փախչելու համար՝ իրենց վրայի ճերմակ ծածկոցները հոն թողուցին։ Պ. Տ. դրանը աւելեւը կենալով անոնց ճամբան գոցեց ու տեսաւ որ չորս երիտասարդ էին նոյն գեղին բնակիչ, որոնք պարտաւորեցան իրմէ թողութիւն խնդրելու, և խոստովանեցան, որ իրենց միտքը կատակ մը ընել էր գեղացիները վախցընելու համար։

Տեղւոյն տեսչութիւնը իմանալով, հրամայեց որ այս բանը գրի առնուի ու դատաստանական ատեանին յանձնուի, որ այն գէշ կատակը ընողներուն դէմ դատաստան ըլլայ։

— Պաղեպոյ դատաստանարաններէն շատերը կառավարութեան իմացուցին, որ տեղ տեղ դատարկաշրջկութիւնը օր օրի այն աստիճան կ'եւելնայ, որ յիրաւի մտածողին երկիւղ կը պատճառէ։

Շատ ծոյլ մարդիկ աշխատութենէ փախչելով ինքզինքին 'կամովին դատապարտել կուտան իբրեւ դատարկաշրջիկ, որ տարուան տաժանելի ամիսները բանտերուն մէջ անցուցնեն։ Անոնց մէջ անանկներ կը գտնուին, որ տասը, տասներկու և մինչեւ տասնըեօթը անգամ դատապարտութիւն կրած են, որոնք ողջանդամ ու աշխատելու կարող մարդիկ են։

Դատաստանարանները՝ դատարկաշրջկութեան օր օրի ասանկ շատնալուն առաջը առնելու համար՝ օրէնք մը կ'առաջարկեն, որ այսուհետեւ ա նուազոյն դատարկաշրջիկները հինգ անդամ դատապարտութիւն կրելէ ետեւ աքսորուին։

— Ինչպա՞ռ անանկ մը։ Յամանակ մը 'ի վեր Փարիզի դատաստանական ատեաններուն մէջ՝ մագնիսականութեան վրայօք պատահած դատերը անպակաս են։

Այս օրերս ալ ասանկ դատ մը կը տեսնուի, որուն պարագաները հետեւեալներն են։

1847 ին սկիզբները՝ Հենրիկոս Վիշքէ բրուսիայի բժիշկ մը, որ քանի մը տարի Փարիզի մէջ իւր արհեստը դործածեր էր տէրութեան հրամանով և եւրոպան ալ այս հրամանը ետ առնուած էր, արտօնագիր մը առաւ տեսակ մը զտեալ խահվէ շինելու և ծախելու «ճերմակ խահվէ» անունով։ Այս խահվէն Պ. Վիշքէի հանած յայտարարութեան և օրագիրներուն մէջ դրած ծանուցումներուն նայելով, սովորական խահվէին վնասակար յատկութիւնները չունենալէն զատ՝ օգտակար ալ է եղեր մանաւանդ դայեակներու և անոնց խնամոցը յանձնուած տղոց։

Սակայն Վիշքէի գործերը ձախորդացին, պարտատէրները սկսան զինքը չորս կողմէն նեղել, և 1851 սեպտեմբեր 5 ին վաճառականութեան ատեանը զանի սընանկ հրատարակեց։ Վիշքէ իր պարտատէրներուն բան չի թողելու դիտաւորութեամբ՝ ունեցած ընչիցը մեծ մասը պահեց և սեպտեմբերի 3 ին իր տանը կարասիները քանի մը կառքերու մէջ լեցուցած մէկ մասը արթիշոնողաց պաշտօնատունը յուղարկեց, մէկ մասն ալ Մարիամ Մէռա անուն կնկան մը տունը, ուր անոնց մէջէն 1200 ֆռանքի բան ծախուեր է։

Մարիամ Մէռա, որուն բուն անունը Մելէոդ (երկնային) Վէրտիս էր, քնաշրջիկ ըլլալով շատ յարաբերութիւններ ունեցեր էր Վիշքէ բժշկին հետ, որ իր հիւանդները մագնիսականութեամբ միջոցներով կը դարմանէր։

Յառաջներն ալ Վիշքէ՝ 1851 ապրիլի մէջերը, նոյն կերպով յիշեալ տանը մէջ կարասիք ծախած էր, որոնց ցուցակը իր թուղթերուն մէջ գըտնուեցաւ։

Այս պատճառաւ Վիշքէ նենգաւոր մնանկութեան ամբաստանուեցաւ և մարտ 29 ին դատաստանական ատեանին ներկայացաւ։ Ինքը կը պնդէ, որ քնաշրջիկին տունը տարուած կարասիները նոյն տիկնին տուած էր, որուն քնաշրջական պատդամատուութեանց պատճառով պարտական եղած էր անոր։

Վիշքէ բժիշկը Փարիզ եկած ատենը՝ Մելէոդ Վէրտիսը տեսնալով, անոր վրայ մագնիսականութեան նշաններ տեսեր է. ուստի առեր իր տունը տարեր է և քանի մը մարդոց առջին քնացուցեր է։

Մելէոդ Վէրտիս անանկ խորունկ թմրութեան մէջ ինկեր է, որ քանի քանի անգամ դնդասեղ և մինչեւ ըլլելի խօթեր են մարմնին մէջ ու չէ իմացեր։

Վիշքէ և Մելէոդ շատ տեսարաններ տուին. և որովհետեւ, ինչպէս որ գրեթէ միշտ կը պատահի, հանդիսատեսներուն մեծ մասը մագնիսականութեան ջերմեռանդ հաւատացեալներ էին, Մելէոդ իր անղգայ թմրութեան ատեն ըրած յայտնութիւններուն մէջ կ'ըսեր թէ «Ինքը երկինք կը փոխադրի, ու հոն սուրբ Յովհաննէս Մկըտիչ իրեն կ'ըսէ թէ՝ ով որ Վիշքէ բըժշկին առևտրական գործողութիւններուն համար ձեռք բռնէ, քիչ ատենի մէջ շատ հարստութիւն կը դիպէ։»

Աշակերտալները հաւատալով ունեցած ստակին կուտային և անանկ յոժարութեամբ և փութով, որ Վիշքէ անանկով 600,000 ֆռանքէն աւելի (5400 քսակի չափ) ստակ ժողվեց։

Մելէոդ օրիորդն և Վիշքէ բժիշկը կանչուեցան Փարիզի զգաստութեան ատեանը, որ սէր Յովհաննէս Մկրտչին այս կերպ յայտնութիւններ ընելուն չէր կրնար դիւրաւ հաւատալ։

Սակայն Մելէոդ, որ ասանկ գերբուն հաղորդակցութիւններ ունէր երկնայնոց հետ, չէր կրցեր գուշակել, որ Վիշքէ բժիշկը՝ իւր քնաշրջական յայտնութիւններուն համար խոստացած վարձքը պիտի չի տար, ու ինքը վերջին խեղճութեան մէջ պիտի ինար։

Ատեանը ասոնք ստուգելէն ետեւ խաբեբայ Վիշքէն վեց տարի բանտը մնալու դատապարտեց իբրեւ եղեռնագործ և նենգաւոր մնանկ, որ կրօնից սրբութիւնները ամբարշտութեամբ շահու գործիք ընելով, դիւրահաւան պարզամիտներէ այնչափ մեծ գումարներ քաշեր էր։

Երանի՜ թէ արեւելքի մէջ ալ այս կերպ խաբեբայները արժանաւոր կերպով պատժուին, ուր դժբաղդաբար

խիստ շատ պարզամիտները անոնց խաբ-դախութեանը զոհ կ'ըլլան։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՍԿԶԲՈՒՆՔ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

1. Սահման վաճառականութիւն։ 2. Օրգոնի վաճառականութիւն։ 3. Ինդհանոր վաճառականութիւն ապրեցութիւնը։ 4. Օրգոնի վաճառականոյ, և անոնց՝ արտէսպնիրոն հասոյթի նպատակը։

Շարունակութիւն։ *

4. Մարդկային ընկերութիւնը դեռ չի զարգացած՝ վաճառայ փոխանակութիւնը նոյն իսկ հաստողներուն ձեռքը կը կատարուէր։ Ինչպէս որ վերը ըսինք, ով որ ձեռքը աւելի բերք մը ունենայ, կը նայի, որ անանկ մէկը գտնայ, որ իր ունեցածին կարօտի ու միանգամայն փոխարէն տալու անանկ բերք մը ունենայ, որ իր փնտրուածը կամ առնելու յարմար իր մը ըլլայ։ Բայց այս ցանկալի դիպուածը այնչափ քիչ անգամ և այնչափ քիչ մարդոց կը պատահի, որ այս կերպ փոխանակութեան դժուարութեանցը վրայ համոզուելու համար երկար մտմտութիւններու կարօտ չէ. բաւական է ըսել, որ այս կերպով առուտուրի ելլալը՝ աւելի բաղդաւորութիւն կը համարուի, քան թէ վաճառականութիւն։ Օրինակի համար, վաճառական չեղած տեղը՝ երկրագործին մէկը համարինք թէ ցորեն կամ բուրդ ունի և կ'ուզէ որ բամ պակեղինայ ու անօթեղինայ հետ փոխանակէ։ Նախ, պիտի պարտաւորի անանկ երկու հոգի գտնալ՝ որ փոխանակելու բամպակեղէններ ու անօթեղէններ ունենան ու միանգամայն ալ ցորենի ու բուրդի կարօտին։ Երկրորդ, պէտք է անանկ չափով ալ նոնց վաճառել, որ իրենց պիտոյիցը յարմար գայ։ Թէ որ այս երկրագործը վերոյիշեալ երկու տեսակ բերքերէն զատ ուրիշներու ալ կարօտի, կաբելի է որ ցորենը ու բուրդը դռնէ դուռ տալը տեղ ալ պարտցուցնէ մինչեւ որ իր ունեցածներուն ամենն ալ վաճառէ ու իրեն պէտք եղածներուն ամենն ալ գնէ։ Այս անհնարին աշխատութիւններուն ու ժամանակին կորուստներուն հետեւութիւնը սա կ'ըլլար, որ երկրագործը իր ապարակին գործերէն ետ կը մնար ու քաշած աշխատութիւններէն ձանձրանալով՝ օր օրի իր կրթութեանը ու քաղաքակրթութեանը թեղադրած վայելքներէն զրկուելով իր տխուժակը անկիրթ պիտի թողուր կամ պիտի պարտաւորէր իրեն պէտք եղած բարիքներուն մէկ քանին միայն ինք հատելու, որով ալ գործոց բաժանումը խիստ սահմանաւոր կ'ըլլար ու արհեստներն ալ անկատար կը մնային։ Այս դժուարութեց առջին առնելու համար ընկերութիւն մէջ կարգ մը մարդիկ սահմանուեցան որ իրենք մասնաւոր բերք մը հատելու ջանք բաղելով՝ ուրիշն հատուածոց փոխանակութիւնը դիւրին ու հնարաւոր ընելու աշխատեցան, որ հետեւաբար ալ ընդհանուր հատողաց մեծ օգուտ ըրին։ Այս մարդիկը՝ մարդկանց կամ գտնէ իրենց եղած տեղին ժողովրդեանը պէտք եղած բարիքը՝ աշխարհի ամեն կողմէն կը բերեն, մէկտեղ կը ժողովեն՝ շուկաներու ու կրպակներու մէջ լեցնելով՝ ամեն մարդուն իրեն պէտք եղածը ո՞ւրեմն կը մատակարարեն, հատողաց ու սպառողաց մէջ միջնորդ մը կ'ըլլան, անոնց ցանկալի և օգտակար եղած իրերը առանց աշխատելու ու ժամանակ կորսնցուցնելու կ'ստացընեն։ Քանի որ այս կարգ մարդիկ ընկերութեան մէջ սահմանուեցան, մարդկանց ճարտարութիւնն ալ սկսաւ շարունակ բանիլ։ Այսն. զի, հատողները ալ իրենց հատուածները ինչպէս և որի՞ ձեռքը պիտի վաճառեն, սորված ըլլալով՝ սկսան հանդարտ ու միամիտ սրտով ջարոնակ իրենց գործքին զբաղիլ ու պարապ ալ ունեցան ամեն մէկը իր արհեստը կատարելագործելու, որով այնքան անթիւ օգտակար գիւտեր եղան, անհամար տեսակ բարիքներ առաջ եկան ամեն ատենի մարդոց մատչելի եղան. մէկ խօսքով, փոխանակութեան դիւրութիւնը անանկ ներգործեց աշխարհի վրայ, որ առաջները թագուհիի մը կամ թագաւորի մը զեղխութիւն համարուած մէկ հատուածը՝ հիմայ հասարակ գործաւորի մը պէտք մը կը համարուի *։ «Փոխանակութեան դիւրութիւնը յիրաւի ճարտարութեան կենդանական զօրութիւնը՝ բուն իսկ հոգին է. այս զօրութիւնը չի կրնար ընդդիմութիւն գտնալ առանց մեծամեծ չարիքներ պատճառելու»։ (Մաքլոք։)

Ինչպէս որ ամեն մարդ միանակ մէկ գործքի մը զբաղելով այն գործքը դիւրին ու ազէկ ընելու հնարքները կը գտնէր, ասանկ ալ փոխանակութեան միջնորդները կամ վաճառականները աստր անոր ձեռքէն աւելորդ եղածը առնելու ու պէտք եղած տեղը միայն տանելու զբաղելով՝ քիչ ծախքով շատ բան մէկէն դնելու հնարքները մտմըտացին ու հետեւաբար ալ անոնց հատուածները՝ սպառողները իրենց առանձին աշխատութիւնը ու միջոցներուն ձեռք բերել չի կրցածնին քիչ ծախքով ստանալ սկսան։

Ուստի վաճառականները ընկերութիւն գործոցը շարունակուելուն պատճառ ըլլալով՝ ոչ միայն ճարտարութիւն զարգացմանը հզօր գրգիռ մըն են, այլ և հատարակութեան վայելքը և ուրախութիւնը շատցընելով անոնց տխուր ժամը կը կրթեն, մէկ խօսքով անոնց քաղաքականութիւնը կը փութացընեն։ «Քանի որ վաճառականութիւնը զարգանայ, մանաւանդ ամեն մէկ գործքերն ալ լաւ եւս կը հատնցուին ու կը մշակուին. ու լաւագոյն ու աժան կերպով կը կատարուին։ Վաճառականութեան խիստ ծաղկած տեղը՝ մարդկային բոլոր ընկերութիւնը սերտ կերպով մը իրարու հետ կապուած են, ամեն մարդ իր պիտոյիցը, վայելչութեանցը ու վայելիցը ամեն մէկ մասին համար ուրիշ մէյմէկ անձի պարտական է, ամեն բան փոփոխ ու փոխադարձ է. ու ընդարձակ երկիր մը՝ վաճառականաց ձեռքը պահուած նեղքին հաղորդակցութեամբը իսկապէս ընդարձակ քաղաքի մը կը նմանի»։ (Մաքլոք)։

Ուրեմն չափազանցութիւն չըլլար թէ որ ըսենք, թէ աշխարհի մէջէն վաճառականները պակսած օրը՝ դնելն ու վաճառելը այնքան կը դժուարի, որ ամեն մարդ իրեն պիտոյիցը շատերը ինք հոգալու կ'ելլէ. և որովհետեւ չի կրնար այս կամքը կատարել, շատ վայելքներէ կը զրկուի, գործոց բաժանումը կ'ամփոփի ու ընկերութիւնը կամայ կամաց կը սմքի, կը թարշամի, ու կը նուազի։

Օ. Բ.

ԷՐԱԳԻՐ

ՏՂԱՑՈՑ

ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

Ը.

Աղօթ։

«Ձեր աղօթքը Աստուծոյ ուղղեցէք որ ձեզ առաքինութեան առաջնորդէ։»

«Խելացի եղողը առատանց կ'ըսկսի իր միտքը Աստուծոյ բարձրացուցնել, անոր դէմը կը կայնի ու անոր կը բանայ իր սիրտը։»

«Ձէ՞ որ գրուած է, «խնդրեցէք ու կըտրուի ձեզի, փնտռեցէք ու կը գտնաք, բաղխեցէք (դուռը չալել) ու կը բանան ձեզի։»

«Խոնարհ մարդուն աղօթքը մինչև Աստուծոյ քով կ'ելլայ։»

«Ձեր աղօթքին մէջ շատախօս մի ըլլաք, թէ՞ պէտք է շատ խօսքեր. դուք իրմէն չի խնդրած ալ՝ Աստուած գիտէ ձեզի պէտք եղածը... մինակ սա ըսէք։

«Մեր Հայրը որ երկինքն ես, քու թագաւորութիւնդ գայ, քու կամքդ ըլլայ ինչպէս որ երկինքի մէջ, անանկ ալ երկրի վրայ. մեր օրական հացը տուր. մեր մեղացը թողութիւն ընէ, ինչպէս որ մենք ալ՝ մեզի մեղանչողներուն թողութիւն կ'ընենք ու մեզի փորձութիւններու մէջ մի ձգեր, հապա մեզ չարէն ազատ պահէ։»

«Աղօթք ընելը ու ողորմութիւն տալը հարստութենէ շատ աղէկ է։

«Այսանզի, թէ որ մեզք գործեցիք, պարապ տեղը Աստուծոյ պիտի դիմէք. ինչու որ, անիկայ իր երեսը ձենէ կը դարձուցնէ։»

«Ձեր արտէն չար խորհուրդները ջնջեցէք, մոլութիւններէ փախիք, բարեգործութիւն ընելու սովրեցէք. արդարութենէն մի զատուիք, աղքատներուն ապաստանարան եղիք, որբերուն օգնական, որբեւայրիներուն պաշտպան եղիք, եաթը եկէք Աստուծոյ դէմ ու ան ատենը անարատ կը սեպուիք անոր առջեւն։

Թ.

Աստուած բարիներուն օգնական է։

«Զարերուն երջանկութիւնը չի փափաքինք ու անոնց յաջողութեանցը չի նախանձինք։

«Որովհետեւ դաշտերուն մէջի խոտերուն պէս պիտի չորնան ու ծաղիկներուն պէս պիտի թափին։

«Յոյսներնիս Աստուծոյ վրայ դնենք, բարեգործութիւն ընենք ու աշխարհի բարիքներով բաւական կը հարստանանք։

«Մեր երջանկութիւնը Աստուծոյ վրայ հիմնենք. անոր ճամբուն երթանք ու անիկայ մեզի պէտք եղածը կ'ընէ։

«Թիչ մը առնէն չարերը պիտի փնտռենք ու չի պիտի կրնանք գտնալ։

«Բայց մաքուր սիրտ ունեցողները՝ հանգիստ խաղաղութիւն մը պիտի վայելեն։

«Մեղաւորը անոնց դէմ պիտի բարկանայ, քաշէ պիտի սուրը (քըլըճ) ու իր զէնքերը պիտի պատրաստէ. տկարները ու անմեղները ընկճել պիտի ուզէ։

«Բայց իր սուրը իրեն դէմ պիտի դառնայ ու իր զէնքերը իր ձեռքը պիտի կոտրին։

«Աստուածային ձեռք բերուած քիչ մը բարիքը՝ մեղաւորներուն բոլոր հարստութիւններէն աւելի է։

«Վասն զի, Աստուած կը մերժէ անօրէնները ու կը տեսնայ արդարներուն կեանքը ու անոնց կ'օգնէ։

«Ծերացայ, երիտասարդութենէս'ի վեր շատ տարիներ անցան, ու բընաւ չի տեսայ, որ բարի մարդը երեսի վրայ մնացած ըլլայ և ոչ անոր տղայքը որ հաց մուրան։

«Տեսայ ամբարիշտը որ աշխարհիս վրայ կը պատուէր ու լերանց մայրերուն (չամ աղաճը) պէս կը բարձրանար... անցայ ու նայեցայ որ հոն չի կար, փնտռեցի ու չի գտայ անոր տեղը։

«Բայց արդարները իրենց փրկութիւնը պիտի գտնան Աստուծով։

«Աստուած զանոնք պիտի ազատէ, անոնց նեցուկ պիտի ըլլայ, ըստ որում իրեն յուսացան։

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

Սովորութիւնը ամեն վիճակի մէջ մեղ չի թողուր. երբեմն միայն սեր մահուան ժամանակը մեղ կը թողու։

Բարի կամ չար յօժարութենէն առաջորութիւնը խիստ մատաղ հասակնուս կը սկսի։

ԾԱՆՈՒՑՄՈՒՆՔ

Կայսերական Հրամանաւ, Էրի Մեյրանի՝ Իսրայելեան Գլխաւորին *Էվ Իշլիսեսի Աթիլքե ըսուած ներպարանայ նոր Լանգարանը այս օրերս պիտի բացուի։

Այս Լանգարանին մէջ Լարգա՝ կը գտնուի Օսմանեան պերութեան սիրելի մինչեւ հիմա ՌՃԼԱ Լուսանը այլ և այլ ժամանակ ամեն կարգի և ասպիճանի մարդոց ունի սովորական և ունի հանդէսներու ժամանակ ուռնեցած կերպարանները, որոնց յե՛ը և հագնելը՝ կերպը աղէկ և ճիշդ հաւրցունելը՝ համար ընդարձակ մարդերի այն կերպարանները հագուեցուցած են։

Այս Լանգարանը ՌՃԹԱ մայիսի 15 ին հինգշաբթի օրը պիտի բացուի, և կայսերական պերութեան ունի հպատակներէն և ունի օտարազգիներէն ով որ ուզէ պիտի երթայ գնայ հետեւելու կերպով։

Շաբաթ և երկուշաբթի օրերը՝ ամեն կարգի վերաբերեալ գործի կիրակները։

Երեքշաբթի օրերը՝ Օսմանեան պերութեան հպատակ քրիստոնեայ և հրեայ կիրակները։

Կիրակի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, և ուրբաթ օրերն ալ՝ Օսմանեան պերութեան հպատակ՝ գործի, քրիստոնեայ և հրեայ երկի մարդերի, եւ և եւրոպացիները և ուրիշ օտարազգիները պիտի երթան։ Քրիստոնեաները կրնան իրենց ընտանիքն ալ հետ գտնել։

Ներս մտնելու համար, մարդ գլուխ 10 ղուրուշ պիտի վճարուի, իսկ փոքր համար 5 ղուրուշ։

— Գ. Ռամսօքր երեւելի դասապետ, որ երկար ապենք՝ ի վեր՝ Գերմանիոյն, Անգլիոյն, Գաղղիոյն, Իտալիոյն կը սովորեցնէ, նոյն ելեկտրոներ դասապետութիւնը պիտի շարունակէ իր գործը մէջ դէրի ճամբով։ Հայերենի համար ալ յատուկ դասապետ մը ունի։ Սորվելու ուղղերուն գնոնն ալ կրնայ երթալ չափուր գնով։

Պէյօղլը՝ Հայոց սուրբ Լիրրրդ-ութեան եկեղեցոյն. վերի դրանը մօտ Տէր Դասպարի Բահանային գունը կ'ելլայ։

ԽՄԲԱԳԻՐ — ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ։

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ց ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

* Տես թիւ 13։

* Մինչեւ կարողաս հինգերորդի ժամանակը (1380) կոստէ շապիկ հագնելու սովորութիւնը դեռ տարածուած չէր, անոր տեղը նուրբ ցիսի (շալի) կը գործածէին. Պավիէռայի Խղաղ թագուհին տարօրինակ շապիկ մը համարուեր էր, որովհետեւ կոստէ երկու շապիկ ունէր։

1300 թուականին ճարպէ մանը շուայլութեան վերաբերեալ հատուածոյ մը համարուեր էր. մինչեւ այն ժամանակը հատարակութիւնը փայտի ըսուով, ու կանթեղով կը ըսաւորէին։

Մինչեւ տասներորդ դարուն վերջերը դեալի ու մանաւանդ պատառաքաղի սովորութիւնը Եւրոպայի մէջ մտած չէր. անոնց գործածութիւնը անմիտ շուայլութիւն մը սեպուած էր։ 1005 թուականին Վենետիկի դուքսին հարսն ու տղան ժանտախտէն մեռան. Ամիանի սուրբ Պետրոսը կը կարծէր, որ պատառաքաղով (չաթալով) հաց ուտելուն համար Աստուծմէ պատժուեցան։